

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Robert Ludlum
THE RHINEMANN EXCHANGE

Copyright © 1974 by Robert Ludlum
Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01125-8

ROBERT Ladlam

KOBNA RAZMENA

Preveo Mirko Bižić

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2014.

*Za Normu i Eda Markama,
moja zahvalnost, za toliko toga.*

UVOD

20. MART 1944, VAŠINGTON, D. C.

„Dejvide?“

Devojka uđe u sobu i na trenutak zastade čuteći, gledajući visokog oficira koji je zurio kroz prozor hotelske sobe. Martovska kiša probijala se kroz ledeni vazduh i stvarala zastore od magle i vetra na horizontu Vašingtona.

Spolding se okrenu, svestan njenog prisustva, ali ne i njenog glasa. „Izvini, da li si nešto rekla?“ Video je da ona drži njegov kišni mantil. Takođe je video i zabrinutost u njenim očima – i strah koji je pokušavala da sakrije.

„Završeno je“, reče ona blago.

„Završeno“, odgovori on. „Ili će biti za sat vremena.“

„Hoće li svi biti tamo?“, upitala je prilazeći mu, držeći mantil pred sobom kao štit.

„Da. Nemaju izbora... Ja nemam izbora.“ Spoldingovo levo rame je ispod odeće bilo zamotano u zavoje, a ruka mu je visila u širokom crnom povezu.

„Pomozi mi da navučem taj mantil, važi? Kiša neće prestati.“

Džin Kameron neodlučno rastvori mantil i pridrža mu ga.

Pogled joj se zaustavi na okovratniku njegove vojničke košulje, pa zatim na reverima uniforme.

Sve oznake bile su skinute.

Videlo se da su mesta na odeći, gde su stajala obeležja, tek blago izgubila boju.

Nije bilo činova ni identifikacionih znakova od mesinga ili srebra. Čak ni zlatnih inicijala zemlje kojoj služi.

Kojoj je služio.

Robert Ladlam

Spazio je da je ona to videla.

„Ovako sam počeo“, tiho je rekao. „Bez imena, bez čina, bez prošlosti. Samo broj. Propraćen slovom. Želim da oni to zapamte.“

Devojka je stajala, nepomično stežući mantil. „Ubiće te, Dejvide.“ Reči su joj bile jedva čujne.

„To je ono što upravo neće uraditi“, rekao je mirno. „Neće biti plaćenih ubica, ni nesrećnih slučajeva, ni iznenadnih prekomandi u Burmu ili Dar el Salam. S tim je gotovo... Oni ne mogu znati šta sam uradio.“

Blago se osmehnuo i dodirnuo joj lice. Njeno divno lice. Ona je duboko disala i pokušavala da pokaže vlast nad sobom, za šta je on znao da je nije osećala. Pažljivo mu je prebacila mantil preko levog ramena, dok je on uvlačio ruku u desni rukav. Načas mu je prislonila lice na leđa; osetio je kako lako podrhtava kada je progovorila.

„Neću se bojati. To ti obećavam.“

Izašao je kroz staklena ulazna vrata hotela Šoram i klimnuo glavom vrataru koji je stajao pod nadstrešnicom. Nije hteo da uzme taksi, želeo je da pešači. Da pusti da se plamen besa, koji je već gasnuo u njemu, najzad povuče i sagori. Biće to duga šetnja.

Biće to poslednji sat njegovog života u kome će nositi uniformu.

Uniformu na kojoj sada nije bilo oznaka i identifikacija.

Proći će kroz vrata Ministarstva rata i reći vojnom policajcu kako se zove.

Dejvid Spolding.

Reći će samo to. I biće dovoljno; niko ga neće zaustavljati, niko ga neće ometati.

Neimenovani komandanti ostaviće naređenja – naređenja samo za unutrašnju upotrebu – koja će mu omogućiti da prođe kroz sive hodnike do prostorije bez oznake na ulazu.

Ta naređenja nalaziće se na stolu bezbednosne službe zbog toga što je izdato i jedno drugo naređenje. Naređenje koje niko nije znao odakle dolazi. Koje niko nije razumeo...

Zaklinjali su se na osvetu. Pobesnelo.

Ali niko u tom besu nije mogao da se meri s njim.

Neimenovani komandiri su i to znali.

Ljudi sa imenima koja mu pre nekoliko meseci ništa nisu značila sada će se nalaziti u toj neoznačenoj prostoriji. Imena koja su sada bila simbol

Kobna razmena

neizmerne prevare, koja ga je toliko razbesnela da je iskreno pomislio da je izgubio razum.

Hauard Oliver.

Džonatan Kraft.

Volter Kendal.

Imena su, sama po sebi, zvučala bezazleno. Mogla su da pripadaju stotinama hiljada nasumično odabranih ljudi. Bilo je nečega tako... američkog u njima.

Ipak, ta imena, ti ljudi, doveli su ga na ivicu ludila.

Oni će biti tamo, u toj neoznačenoj prostoriji, a on će ih podsetiti na one koji nisu tu.

Erih Rajneman, Buenos Ajres.

Alan Svonson, Vašington.

Franc Altmiler, Berlin.

Drugi simboli. Druge niti.

Neizmerna provalija prevare u koju su ga uvukli... neprijatelji.

Kako se, za ime božje, to dogodilo?

Kako je moglo da se dogodi?

Ali se dogodilo. A on je zapisao činjenice, onako kako su njemu bile znane.

Zapisao ih je i ostavio... jedan dokument u kutiji za dokumenta, u sefu banke u Koloradu.

Dokument se tu nije mogao pronaći. Bio je skriven pod zemljom na hiljadu godina... jer je tako bolje.

Osim ako ga ljudi iz neoznačene prostorije ne primoraju da učini drugačije.

Ako to urade... ako ga primoraju... zdrav razum miliona ljudi biće doveden u pitanje. Ogorčenje neće znati za bilo kakve državne granice, ili interese bilo kog naroda na svetu.

Vođe će postati parije.

Kao što je to sada bio on.

Samo broj praćen slovom.

Stigao je do stepeništa na ulazu u Ministarstvo rata; stubovi od tamnog kamena sada više za njega nisu označavali moć.

Ušao je na dvostruka vrata i prišao stolu za kojim je sedeo sredovečni pukovnik iz bezbednosnih snaga, u društvu dvojice narednika.

„Spolding, Dejvid“, tiho je rekao.

Robert Ladlam

„Vaše isprave...“, zatraži potpukovnik, a zatim pogleda ramena njegovog mantila i okovratnik košulje.

„Spolding...“

„Zovem se Dejvid Spolding. Upućen sam iz Ferfaksa“, tiho ponovi Dejvid. „Proveri svoje papire, vojniče.“

Potpukovnik podiže glavu ljutitim trzajem, ali se njegova ljutnja postepeno pretvori u zbunjenost dok je posmatrao Spoldinga. Jer Dejvid nije govorio oštro, čak ni neljubazno. Samo činjenično.

Narednik s oficirove leve strane gurnu pred njega list papira, ništa ne govoreći. Potpukovnik skrenu pogled na njega.

Zatim ga ponovo vrati na Dejvida – nakratko – i pokaza mu rukom da prođe.

Dok je išao sivim hodnikom, s mantilom preko ruke, na sebi je osećao začuđene poglede koji su ispitivali njegovu uniformu bez oznaka. Usput mu je nekoliko ljudi neodlučno salutiralo.

Nije obratio pažnju ni na koga od njih.

Neki su se okretali za njim, drugi su zurili s vrata kancelarija.

Ovo je... taj oficir, govorili su mu njihovi pogledi. Čuli su glasine, prenošene šapatom i prigušenim glasovima po zabačenim ćoškovima. Ovo je taj čovek.

Naređenje je izdato.

Taj čovek.

PROLOG

JEDAN

8. SEPTEMBAR 1939, NJUJORK

Dva oficira u savršeno ispeglanim uniformama i sa skinutim kapama posmatrali su grupu neformalno obučenih muškaraca i žena kroz staklenu pregradu. Prostorija u kojoj su se njih dvojica nalazili bila je neosvetljena.

Upalilo se crveno svetlo i zvuk orgulja zatutnjao je iz zvučnika postavljenih u uglovima mračnog pregratka izdvojenog staklom. Pratilo ga je udaljeno zavijanje pasa – velikih i opasnih pasa – a zatim glas – dubok, jasan, preteći – progovori nadjačavajući izmešane zvukove orgulja i laveža.

Gde god je ludilo, gde god se čuje krik nemoćnih, tu ćete videti visoku priliku Džonatana Tajna – kako čeka, motri iz senki, spreman da se upusti u bitku sa silama pakla. Vidljivim i nevidljivim...

Odjednom reči prekide prodoran izluđujući vrisak: „Aaaah!“ U osvetljenoj prostoriji jedna zdepasta žena namignu niskom čoveku s debelim naočarima, koji je čitao neke mašinom otkucane listove, pa se odmače od mikrofona, energično žvaćući žvakaću gumu.

Duboki glas nastavi da govori. *Večeras zatičemo Džonatana Tajna gde pritiče u pomoć prestravljenoj ledi Eškroft, čiji je muž nestao u maglom pokrivenim pustarama Škotske pre tri nedelje tačno u ponoć. A svake noći, tačno u ponoć, lavež neznanih pasa dopire preko mračnih polja. Kao da su izazivali upravo ovog čoveka koji sada potajno zalazi u pokrov od magle. Džonatana*

Tajna. Progonitelja zla. Luciferovu propast. Zaštitnika bespomoćnih žrtava tame...

Zvuci orgulja još jednom se uzdigoše do vrhunca; lavež pasa postade još žešći.

Stariji oficir, pukovnik, pogleda svog pratioca, poručnika prve klase. Oči mlađeg odavale su zabrinutost dok je gledao grupu bezbrižnih glumaca u osvetljenom studiju.

Pukovnik se lecnu. „Zanimljivo, zar ne?“

„Šta? O da, gospodine, vrlo zanimljivo. Koji od njih je on?“

„Onaj visoki, tamo u uglu. Onaj što čita novine.“

„Da li on glumi Tajna?“

„Ko? Ma ne, poručniče. Mislim da ima neku malu ulogu. Na španskom.“

„Mala uloga... na španskom.“ Poručnik ponovi pukovnikove reči oklevajućim glasom i u nedoumici. „Izvinite, gospodine, zbunjen sam. Nije mi jasno šta ćemo mi ovdje, šta će on ovdje. Mislio sam da je građevinski inženjer.“

„I jeste.“

Muzika orgulja prešla je u *pianissimo*, zavijanje pasa je utihnulo. Sada se drugi glas – blaži, prijateljskiji, bez prizvuka drame koja predstoji – začuo iz zvučnika u odvojenoj prostoriji:

„*Pilgrim*“. *Sapun s mirisom cveća u maju, sapun majskog cveća*. „*Pilgrim*“ vam još jednom predstavlja... „*Avanture Džonatana Tajna*“.

Debela tapacirana vrata neosvetljenog odeljka otvoriše se i kroz njih uđe proćelav čovek uspravnog držanja, u formalnom poslovnom odelu. U levoj ruci držao je koverat od čvrstog papira, a desnu je pružio da se rukuje sa pukovnikom. Govorio je tiho, ali ne šapatom. „Zdravo, Ede. Drago mi je što te opet vidim. Ne moram ni da ti kažem da me tvoj poziv iznenadio.“

„Pretpostavljam da jeste. Kako si, Džek? Poručniče, ovo je gospodin Džon Rajan, nekada major Džon N. M. Rajan iz Šestog korpusa.“

Poručnik ustade.

„Sedite, poručniče“, obrati mu se Rajan dok su se rukovali.

„Drago mi je što sam vas upoznao, gospodine. Hvala, gospodine.“

Rajan se provuče između redova crnih kožnih fotelja i sede pored pukovnika ispred staklene pregrade. Muzika orgulja ponovo ojača, takmičeći se sa ponovljenim zavijanjem pasa. Nekoliko glumaca i glumica okupiše se oko mikrofona, svi gledajući čoveka iza pregrade, u drugoj staklenoj kabini – ova je bila osvetljena – na drugoj strani studija.

„Kako je Džejn?“, upita Rejn. „I deca?“

Kobna razmena

„Ona mrzi Vašington, kao i dečak. Radije bi se vratili na Oahu. Ipak, Sintiji se ovde dopada. Sada joj je osamnaest godina; u prestonici ima mnogo igranki.“

Čovek iz osvetljene kabine na drugoj strani studija dade znak rukom. Glumci počeše da govore svoj tekst.

Rajan nastavi: „A što se tebe tiče? Vašington zvuči dobro na spisku za službeni raspored.“

„Valjda je tako, ali niko ne sme da zna da sam ovde. To mi ne bi koristilo.“

„O, tako?“

„G-2.“*

„Da, tako sam i pretpostavio.“

„Tebi, izgleda, odlično ide, Džek.“

Rajan se nasmeši, pomalo nelagodno. „Ne mučim se. Deset drugih momaka u agenciji mogu da rade isto što i ja... još bolje. Ali u njihovim biografijama nema diploma sa Vest Pointa. Ja sam simbol agencije, oličenje čvrstog integriteta. Klijenti kao da sami dolaze u gomilama.“

Pukovnik se nasmeja. „Ma đavola. Uvek si umeo da se nosiš s njuškalicama. Čak su i glavonje sa velikim činovima upućivali kongresmene na tebe.“

„Laskaš mi. Bar mislim da mi laskaš.“

„Aaaah!“ Gojazna glumica, ne prestajući da žvaće žvaku, zavrišta u drugi mikrofon. Zatim ustupi mesto mršavom glumcu ženskastog izgleda, na koga je došao red da govori.

„Ovde ima dosta vrištanja, zar ne?“ To što je pukovnik rekao zapravo nije bilo pitanje.

„I pasjeg laveža, i orgulja, i pakleno mnogo stenjanja i dahtanja. *Tajn* nam je najpopularnija emisija.“

„Priznajem da sam je i ja slušao. I čitava moja porodica, otkako smo se vratili.“

„Ne bi mi verovao da ti kažem ko uglavnom piše scenarija.“

„Kako ti misliš?“

„Dobitnik Pulicerove nagrade za poeziju. Naravno, pod drugim imenom.“

„To mi izgleda čudno.“

„Uopšte nije. Treba preživeti. Mi plaćamo. Od poezije nema para.“

„Da li je to razlog zbog koga je i *on* ovde?“ Pukovnik pokretom glave pokaza ka visokom tamnokosom čoveku, koji je spustio novine, ali je ostao

---

* Američka skraćenica za vojnu obaveštajnu službu. (Prim. prev.)

u uglu studija, podalje od drugih glumaca, naslonjen na zid obložen zvučnom izolacijom.

„Veoma me nervira. Mislim, nisam znao ko je on – odnosno, znao sam ko je, ali ništa više od toga – dok ti nisi pozvao.“ Rajan daje pukovniku kovertu. „Ovde je spisak programa u kojima učestvuje i agencija za koje radi. Raspitao sam uokolo; nagovestio sam da ga imamo u vidu za glavnu ulogu. Hamerts ga je dosta angažovao...“

„Ko?“

„Producerska firma. Imaju petnaestak programa; dnevni program, serije i večernje emisije. Kažu da je pouzdan; s njim nema većih problema. Izgleda da ga koriste isključivo za dijalekte. I kada je potrebno tečno znanje jezika.“

„Nemački i španski.“ To je bila konstatacija.

„Tako je...“

„Samo što to nije španski, nego portugalski.“

„Ko može da primeti razliku? Ti znaš ko su mu roditelji.“

Još jedna tvrdnja, posle koje se očekivala samo potvrda.

„Richard i Margo Spolding. Koncertni pijanisti, veoma poznati u Engleskoj i Evropi. Sadašnji status: delimično su se povukli u penziju, na Kosta del Santijago u Portugaliji.“

„Ipak su Amerikanci, zar ne?“

„I te kako. Pobrinuli su se da im se sin rodi ovde. Slali su ga u američke škole u svakoj državi u kojoj su živeli. Poslali su ga nazad ovamo, da završi poslednje dve godine srednje škole i koledž.“

„Pa zašto onda žive u Portugaliji?“

„Ko zna? Prve uspehe postigli su u Evropi i odlučili su da ostanu tamo. To je činjenica zbog koje ćemo, po mom mišljenju, tek biti zahvalni. Ovamo su svraćali samo na gostovanja, koja sada već i nisu tako česta... Da li si znao da je on građevinski inženjer?“

„Ne, nisam. Interesantno.“

„Interesantno? Samo interesantno?“

Rajan se osmehnu; u očima mu se video trag tuge. „Dakle, tokom poslednjih šest godina ili tako nešto i nije bilo mnogo građevinskih radova, zar ne? Hoću da kažem, nema neke velike potražnje za građevinskim inženjerima... izuzev CCC i NRA.“ Podigao je desnu ruku i opisao njom luk ispred sebe, obuhvatajući njime grupu muškaraca i ženu u studiju. „Znaš li ko je sve tu? Pravobranilac čiji klijenti – kada ih uopšte ima – ne mogu da ga plate; bivši

direktor Rols-Rojša, koji čeka novi posao još od trideset osme; i bivši državni senator, koga je izborna kampanja od pre nekoliko godina koštala ne samo posla, nego i svih mogućih poslodavaca. Misle da je komunista. Ne zavaravaj se, Ede. Dobro si shvatio. Kriza ni izbliza nije završena. Ovi ljudi ovde imaju sreće. Pronašli su zanimaciju koju su pretvorili u karijeru... Dok mogu da izdrže.“

„Ako ja obavim *svoj* posao, *njegova* karijera neće potrajati duže od mesec dana, počev od ovog trenutka.“

„Pretpostavio sam nešto tako. Sprema se oluja, je li tako? Uskoro će stići do nas. A i ja ću se vratiti, takođe... Gde hoćeš da ga upotrebiš?“

„U Lisabonu.“

Devid Spolding se odmakao od zida studija. Držao je stranice sa svojim tekstom, primičući se mikrofonu, pripremajući se za svoj nastup.

Pejs ga je posmatrao kroz staklenu pregradu, pitajući se kako će njegov glas zvučati. Primetio je da je, kada se Spolding približio grupi glumaca, nastalo svesno – ili je bar izgledalo da je svesno – izmicanje, kao da je novi učesnik u predstavi na neki način stranac. Mogla je to biti puka učtivost, kojom se novom izvođaču omogućavalo da se lakše uključi, ali pukovnik nije tako mislio. Nije bilo osmeha, ni uzajamnih pogleda, ni znakova prisnosti koji su naizgled postojali među ostalima.

Niko nije ni trepnuo. Čak je i zdepasta žena, koja je vrištala, žvakala žvaku i začikavala svoje kolege glumce, samo stajala i gledala u Spoldinga, više i ne žvaćući.

A onda se dogodilo; čudan trenutak.

Spolding se široko osmehnulo, a ostali, čak i mršavi ženskasti čovek koji je bio usred monologa, uzvratilo mu blistavim osmesima i klimanjem glavom. Zdepasta žena namignu.

Čudan trenutak, pomisli pukovnik Pejs.

Spoldingov glas – srednjeg tonaliteta, rezak, sa jakim naglaskom – začu se iz zvučnika. On je imao ulogu ludog doktora, koja se graničila s komikom. Možda bi i bila komična, pomislio je Pejs, da nije bilo uverljivosti koju je Spolding uneo u piščeve reči. Pejs ništa nije znao o glumi, ali je znao kada je neko ubedljiv. Spolding je bio ubedljiv.

To će mu biti neophodno u Lisabonu.

Za nekoliko minuta, Spoldingov nastup je, očigledno, već bio završen. Debla žena ponovo vrisnu; Spolding se povuče ka mestu na kom je maločas

stajao i tiho, pazeći se da ne stvara šum, uze svoje presavijene novine. Zatim je izvadio olovku iz džepa i naizgled se udubio u ukrštenicu u *Njujork tajmsu*.

Pejs nije mogao da skrene pogled sa Spoldinga. Za njega je bilo veoma važno da, kada god je moguće, izbliza posmatra onog s kojim će morati da stupi u kontakt. Da uoči sitnice. Način na koji hoda, način na koji drži glavu, čvrstinu u njegovom pogledu, ili pak njen nedostatak. Odeću, sat, dugmad na manžetnama, da li su mu cipele uglačane, da li su potpetice na njima izandale, kvalitet držanja – ili nedostatak tog kvaliteta.

Pejs je pokušao da uporedi živog čoveka, koji je oslonjen na zid pisao po svojim novinama, s njegovim dosijeom u pukovnikovoj kancelariji u Vašingtonu.

Njegovo ime prvo se pojavilo iz vojnog dosijea Inženjerijskog korpusa. Dejvid Spolding raspitivao se o mogućnostima koje daje vojna služba, ali ne dobrovoljna – kakve će biti mogućnosti za njega? Postoje li neki zahtevni građevinski projekti? Kako stoje stvari sa povoljnostima stečenim dužinom službe? Bila je to ona vrsta pitanja koja su postavljale na hiljade ljudi – obrazovanih ljudi – koji su znali da će za nedelju-dve na snagu stupiti Zakon o regrutaciji, čiji je nacrt nedavno usvojen. Ukoliko je stupanje u vojsku značilo kraći rok službe i/ili nastavak njihovog profesionalnog rada, onda je bilo bolje prijaviti se u vojsku nego biti regrutovan s običnom svetinom.

Spolding je popunio sve potrebne formulare i rečeno mu je da će ga vojska pozvati. Bilo je to pre šest nedelja, a niko mu se još nije obratio. Ne da Korpus nije bio zainteresovan za njega; bio je. Ljudi iz Ruzveltovog okruženja pustili su glas da će Kongres za koji dan usvojiti zakon, a predviđeno proširenje vojnih logora bilo je toliko ogromno, toliko nezamislivih razmera, da je inženjer – naročito građevinski inženjer sa Spoldingovom stručnom spremom – bio najpoželjniji regrut.

Ali oni na čelu Inženjerijskog korpusa znali su za potragu koju su sproveli Obaveštajno odeljenje Združenog generalštaba i Ministarstvo rata.

Ta potraga bila je tiha i spora, jer se nisu smele praviti greške.

Zato su formulare Dejvida Spoldinga prosledili u G-2, odakle su im za uzvrat rekli da se zasad ostave Spoldinga.

Čovek kakvog je obaveštajna služba tražila morao je da ima tri osnovne kvalifikacije. Kada se one utvrde, trebalo je krajnje pažljivo proučiti ostale osobine ličnosti, kako bi se proverilo da li ličnost u celini ispunjava ostale potrebne zahteve. Tri osnovne stvari već su same po sebi bile teške: prva je

Kobna razmena

bila da tečno govori portugalski, druga da isto tako dobro poznaje nemački, a treća, profesionalna obučenost i iskustvo u građevinskom inženjerstvu, koja bi garantovala brzo i tačno čitanje i tumačenje planova, fotografija i foto-kopija planova – čak i usmenih opisa – postrojenja u najrazličitijim oblastima industrije. Ovo je obuhvatalo sve, od mostova i fabrika pa do skladišta i železničkih raskrsnica.

Čoveku u Lisabonu biće potreban svaki od ova tri osnovna zahteva. On će te svoje sposobnosti koristiti za sve vreme trajanja rata koji će izbiti; rata u kojim će SAD sada neizbežno morati da se bore.

Čoveku u Lisabonu biće odgovoran za razvoj obaveštajne mreže u prvom redu, usmerene na uništavanje neprijateljskih postrojenja duboko na neprijateljskoj teritoriji.

Određeni ljudi – i žene – stalno su putovali preko neprijateljskih teritorija, bazirajući svoje nedefinisane aktivnosti u neutralnim zemljama. To su bili ljudi koji će poslužiti čoveku iz Lisabona... pre nego što posluže i drugima.

Njima će se pridružiti i oni koje će on sam obučiti za infiltraciju. Jedinice za špijunažu. Ekipe dvojezičnih i trojezičnih ljudi, agenata koji će kroz Francusku biti poslani preko granica Nemačke. U povratku će sa sobom doneti svoja zapažanja; a moguće da će čak i sami vršiti diverzije.

Englezi su se slagali da je takav Amerikanac potreban u Lisabonu. Britanska obaveštajna služba priznala je da je nemoćna u Portugaliji; jednostavno su predugo bili tu i bili su previše prepoznatljivi. A trenutno je i u samom Londonu bilo ozbiljnih bezbednosnih propusta. MI5 je u svojim redovima imao strane agente.

Lisabon će postati američki obaveštajni projekat.

Ako budu mogli da pronađu jednog takvog Amerikanca.

Formulari Dejvida Spoldinga pokazivali su da ispunjava osnovne zahteve. Govorio je tri jezika, i to sva tri još od detinjstva. Njegovi roditelji, Ričard i Margo Spolding, imali su tri trajna boravišta: mali i elegantan stan u londonskoj Belgreviji; zimsko utočište u Baden-Badenu u Nemačkoj i prostranu kuću u priobalnoj umetničkoj koloniji Kosta del Santijago u Portugaliji. Spolding je odrastao u tim sredinama. Kada je imao šesnaest godina, njegov otac – mada se majka tome protivila – insistirao je da on srednju školu završi u SAD i upiše se na neki američki univerzitet.

Tako je otišao na Endover u Masačusetsu, pa zatim na Darmut u Nju Hempširu i najzad na Karnegijev institut u Pensilvaniji.

Naravno, obaveštajna služba nije otkrila sve pomenute podatke samo iz Spoldingovih prijavnih formulara. Ove dodatne činjenice – i još mnogo toga – dobili su od Arona Mandela iz Njujorka.

Pejs, očiju i dalje fiksiranih na visokog vitkog čoveka, koji je spustio novine i posmatrao glumce pored mikrofona sa odsutnom zabavljenosti, prisetio se svog jedinog sastanka s Mandelom. Ponovo je uporedio informacije dobijene od Mandela sa čovekom koga je video pred sobom.

Mandel je bio naveden na formularu pod stavkom *Preporuke. Pravni zastupnik, menadžer koncerata svojih roditelja*. Bila je navedena i adresa: apartman u Krajslerovoj zgradi. Mandel je bio veoma uspešan zastupnik umetnika, ruski Jevrejin koji je bio konkurencija Solu Hjuroku što se tiče klijentele, iako nije bio toliko sklon da privlači pažnju niti je toliko čeznuo za njom.

„Dejvid mi je kao sin“, rekao je on Pejsu. „Ali moram pretpostaviti da to već znate.“

„Zašto biste to morali? Znam samo ono što sam pročitao iz prijavnih obrazaca. I imam nešto napabirčenih informacija o akademskim uspesima i preporuka s poslova na kojima je radio.“

„Recimo da sam vas očekivao. Ili nekoga sličnog vama.“

„Izvinite, nisam vas razumeo?“

„Ma dajte, molim vas. Dejvid je proveo mnogo godina u Nemačkoj, skoro bi se moglo reći da je odrastao u toj zemlji.“

„U njegovim formularima... zapravo, u podacima iz pasoša, takođe se pominje porodični stan u Londonu, kao i mesto Kosta del Santijago u Portugaliji.“

„Rekao sam: skoro. Veoma tečno govori nemački.“

„I portugalski ako sam dobro razumeo.“

„Podjednako dobro. A takođe i njemu vrlo srodan španski... Nisam znao da to što se čovek prijavio u vojnu inženjeriju privlači punu pažnju nekoga ko ima čin pukovnika. I podrazumeva pažljiv pregled pasoša.“ Mandel se osmehnuo, a bore oko očiju mu se namreškaše.

„Nisam se pripremio za razgovor sa vama.“ Pukovnikov odgovor bio je jednostavan. „Većina ljudi shvata ove stvari rutinski. Ili sami sebe ubede da je to rutina... uz malu pomoć sa strane.“

„Većina ljudi nije živela kao Jevreji u Kijevu pod carskim režimom... Šta želite od mene?“

„Za početak, da li ste rekli Spoldingu da nas očekujete? Ili nekog...“

„Naravno da ne“, blago ga je prekinuo Mandel. „Rekao sam vam da mi je on kao sin. Ne bih hteo da ga zamaram takvim pomislima.“

„Drago mi je zbog toga. Od toga možda ionako ništa neće ni biti.“

„Vi se ipak nadate da hoće.“

„Iskreno, da. Ali ima pitanja na koja moramo imati odgovor. Njegova prošlost nije samo neobična, kao da je sva sastavljena od suprotnosti. Kao prvo, ne biste očekivali da sin poznatih muzičara... znate već...“

„Koncertnih umetnika.“ Mandel je ubacio izraz za kojim je Pejs tragao.

„Da, koncertnih umetnika. Ne očekuje se da dete takvih roditelja postane inženjer. Ili računovođa, ako me razumete. A onda – siguran sam da ćete ovo razumeti – izgleda veoma nelogično, kada najzad prihvatimo činjenicu da sin *jeste* inženjer, to što on ne zarađuje za život baveći se time nego glumom. Takav obrazac ponašanja ukazuje na određeni stepen nesigurnosti. Možda i više nego što je to uobičajeno.“

„Vi patite od američke manije za doslednošću. Ne želim ovim da vas uvredim. Ja uopšte ne bih bio dobar neurohirurg; vi možda veoma dobro svirate klavir, ali sumnjam da bih vas ja predstavio publici u Kovent gardenu... Na pitanje koje ste pokrenuli lako je odgovoriti. A možda se u njihovoj srži može pronaći reč *stabilnost*... Imate li ikakvu ideju, ikakvu predstavu o tome kakav je život koncertnih muzičara? Ludilo... Dejvid je živeo u takvom svetu skoro dvadeset godina; a ja sumnjam... ne, ne sumnjam, znam... da ga je smatrao prilično neukusnim... A ljudi veoma često previđaju osnovne karakteristike života muzičara. Karakteristike koje se lako nasleđuju. Veliki muzičar je često, na svoj način, izvanredan matematičar. Uzmite za primer Baha. Bio je genije za matematiku...“

Po mišljenju Arona Mandela, Dejvid Spolding otkrio je svoju buduću profesiju na drugoj godini koledža. Stabilnost i trajnost građevinskog stvaralaštva, zajedno sa preciznošću i detaljnošću inženjerske struke, bili su istovremeno njegova reakcija i bekstvo od nepostojanog sveta koncertne pozornice. Ali na njega su podjednako delovale i druge nasledne osobine. Spolding je imao svoje ja, osećaj za nezavisnost. Želeo je priznanje i poštovanje. A inženjer početnik, koji je tek diplomirao, retko je sticao takvu vrstu nagrade, naročito ne u velikoj njujorškoj firmi krajem tridesetih godina. Jednostavno nije bilo dovoljno posla, a ni kapitala kojim bi se poslovi pokretali.

„Napustio je njujoršku firmu u kojoj je radio“, nastavio je Mandel, „i radio na više pojedinačnih građevinskih projekata, verujući da će tu biti više novca, a da će poslovi koje obavlja biti samo njegovi. Ništa ga nije vezivalo;

mogao je da putuje. Nekoliko poslova na Srednjem zapadu, jedan... ne, dva u Srednjoj Americi; četiri u Kanadi, čini mi se. Prvih nekoliko našao je neposredno, preko novinskih oglasa; ti poslovi su vodili do drugih. Vratio se u Njujork otprilike godinu i po dana kasnije. Međutim, nije bilo više novca, kao što sam mu i rekao da ga neće biti. Projekti nisu bili njegovi – a bilo je i provincijskih... lokalnih smetnji.“

„A to ga je nekako odvelo do posla na radiju?“

Mandel se nasmejao i zavalio u stolici. „Kao što ste možda već zaključili, pukovniče Pejse, ja se bavim raznolikim poslovima. Koncertne pozornice i evropski rat – koji će uskoro stići i do ovih obala, kao što svi to shvatamo – ne idu dobro jedno s drugim. Ovih poslednjih nekoliko godina moji klijenti upustili su se u drugu vrstu izvođačke oblasti, uključujući i dobro plaćene nastupe na radiju. Dejvid je u tome brzo video mogućnost za sebe i ja sam se složio. Znaite, on i to radi izuzetno dobro.“

„Ali on nije obučeni profesionalac.“

„Ne, nije. Međutim, on ima nešto drugo... Razmislite samo. Većina dece poznatih izvođača, a kad smo već kod toga, i većina dece istaknutih političara ili izuzetno bogatih ljudi, to imaju urođeno. To je samopouzdanje u javnosti, sigurnost, ako hoćete; bez obzira na svoje privatne nesigurnosti. Uostalom, oni su uglavnom bili pokazivani kao u izlogu od dana kad su progovorili i prohodali. Dejvid to svakako ima. I ima dobar sluh, kao i oboje njegovih roditelja, naravno. Slušnu memoriju muzičkih i jezičkih ritmova... On ne glumi, on čita. I to skoro isključivo na narečjima stranih jezika koje tečno govori...“

Izlet Dejvida Spoldinga u „oblast dobro plaćenih nastupa na radiju“ bio je motivisan isključivo novcem – bio je naviknut da živi dobro. U vreme kad su vlasnici građevinskih kompanija teško mogli sebi da obezbede i stotinu dolara nedeljno, Spolding je zarađivao tri-četiri stotine nedeljno samo od svog radijskog poslića.

„Kao što ste možda već pogodili“, reče Mandel, „Dejvidov prvenstveni cilj je da zaradi dovoljno novca za pokretanje sopstvene kompanije. I to odmah, odnosno, ukoliko okolnosti u državi ili svetu ne odrede drugačije. On nije slep; svako ko čita novine može videti da nas uvlače u rat.“

„Mislite li da ne bi trebalo da budemo uvučeni?“

„Ja sam Jevrejin. Po mom mišljenju, već mnogo kasnimo.“

„Taj Spolding. Iz vaše priče je jasno da je reč o vrlo sposobnom čoveku.“

„Izneo sam vam samo ono što ste mogli da saznate i iz brojnih drugih izvora. A vi i jeste izneli zaključak koji ste izvukli iz tih površnih informacija.